

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av bedömning och betygsättning vid den fristående gymnasieskolan
Jensen gymnasium i Helsingborgs kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Jensen gymnasium Helsingborg

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av bedömning och betygssättning i grund- och gymnasieskolan under hösten 2013¹. Granskningen vid Jensen gymnasium i Helsingborgs kommun ingår i detta projekt.

Jensen gymnasium besöktes den 17 till 20 september 2013. Ansvariga inspektörer har undervisningsråden Malin Lundquist och Eleonor Duvander varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av bedömning och betygssättning i grund- och gymnasieskolan genomförs i totalt 14 kommunala skolor och 9 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Jensen gymnasium Helsingborg

Allmänt om skolan

Jensen gymnasium Helsingborg är en fristående gymnasieskola. Skolan erbjuder ekonomiprogrammet, handels- och administrationsprogrammet, naturvetenskapsprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet. Höstterminen 2013 har skolan ca 300 elever. Skolan leds av en rektor och en biträdande rektor. För varje program finns en programutvecklare.

Betygsresultat och resultat på nationella prov vårterminen 2013

Jensen gymnasium Helsingborg har sammanställt resultaten av betyg och nationella prov vårterminen 2013, se tabell nedan.

¹ För information om Skolinspektionens kvalitetsgranskningar, se www.skolinspektionen.se

	Nationella prov		Betyg avslutad kurs	
	Antal elever som deltagit i provet	Andel elever som uppnått lägst betyget E	Antal elever som deltagit i kursen	Andel elever som uppnått kunskapskraven
Engelska 5	97	100	98	91
Matematik 1a	18	94	20	85
Matematik 1b	48	92	57	75
Svenska 1	87	91	95	95

Skolans sammanställning visar att andelen elever som uppnådde kunskapskraven i kurserna engelska 5, matematik 1a, matematik 1b respektive svenska 1 är lägre än andelen elever som uppnådde lägst betyget E på motsvarande kursprov förutom i Svenska 1. Antalet elever som deltagit i proven är emellertid lägre än antalet elever som deltagit i kursen.

Relationen kursbetyg och provbetyg 2012

Skolverket publicerar i SIRIS, Skolverkets internetbaserade resultat- och kvalitetsinformationssystem, resultat från kursproven. För varje skola framgår hur vanligt det är att elever får samma, högre eller lägre kursbetyg jämfört med provbetyg vårterminen och höstterminen 2012. En jämförelse är också möjlig med rikets genomsnittliga avvikelse i varje ämne.

Av tabellen nedan framgår att vid Jensen gymnasium Helsingborg är skillnaden mellan prov- och kursbetyg större än generellt i riket läsåret 2012.

Kursprov/Termin	Vt 2012				Ht 2012			
	Jensen gymnasium Helsingborg		Riket		Jensen gymnasium Helsingborg		Riket	
	Lä	Hö	Lä	Hö	Lä	Hö	Lä	Hö
Engelska 5	23,1	18,7	10,4	15,2	-	-	17,8	8,0
Matematik 1C	-	-	1,4	23,7	5,3	26,3	2,2	11,9
Svenska 1/Svenska som andraspråk 1	22,3	24,5	13,1	20,7	7,4	25,9	12,1	21,8

Jämförelse skolans rättning av nationella prov och Skolinspektionens omrättning

År 2013 har Skolinspektionen omrättat nationella prov på delprovsnivå från 461 skolor, varav Jensen gymnasium Helsingborg är en. Det är skolans rättade prov i engelska 5, delprov B (Reading/Listening) och C (Writing), som genomfördes vårterminen 2012 som ingått i omrättningen.

För att ta del av Skolinspektionens omrättning se:

<http://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/Publikationer/Rapporter-till-regeringen/>

För information om Skolinspektionens omrättning se slutet av denna rapport.

Resultat

1. Beslutar lärare om betyg med utgångspunkt i de krav som anges i styrdokumentet?

1.1 Använder läraren kontinuerligt formativ bedömning² för att stärka elevernas kunskapsutveckling och som underlag för betygssättning?

Här undersöks om lärarna informerar eleverna om de grunder som tillämpas vid bedömning och betygssättning. Vidare undersöks om lärarna planerar för och genomför kontinuerliga bedömningar av elevernas kunskaper. Om lärarna samtalar med eleverna kring deras kunskapsutveckling och hur de kan påverka sin kunskapsutveckling undersöks också.

I skollag och läroplan finns bestämmelser om hur eleverna och deras vårdnadshavare ska informeras om elevens kunskapsutveckling. Bestämmelserna anger det minimum av tillfällen då eleverna ska ges information.

Av Skolverkets allmänna råd framgår att läraren för egen del redan i planeringen av undervisningen bör identifiera vilka delar av kunskapskraven som bedömningen ska utgå från i det aktuella ämnesområdet och avgöra hur eleverna ska få visa sina kunskaper. Lärarna bör också kontinuerligt ge återkoppling på elevernas arbete och tydliggöra vad som behöver utvecklas vidare.

Av forskning och erfarenhet framgår bland annat att eleverna behöver förstå syftet med undervisningen, känna sig delaktiga i syftet och hur bedömningar görs. Det är gynnsamt att på olika sätt göra eleverna förtroga med bedömningspraxis genom att låta eleverna bedöma egna och andras arbete. Att eleverna bedömer egna och andras arbete kan också bidra till att eleverna blir mer förtroga med hur uppgifter kan lösas med olika kvalitet.

² "En bedömningsprocess som kännetecknas av att målen för undervisningen tydliggörs, att information söks om var eleven befinner sig i förhållande till målen och att återkoppling ges som talar om hur eleven ska komma vidare mot målen." Skolverkets stödmaterial 2011 "Kunskapsbedömning i skolan", sid 16.

Allmänt

Lärarna planerar undervisningen utifrån ämnes- och kursplaner och dokumenterar planeringen i en lokal pedagogisk planering (LPP). Varje lärares planering diskuteras med rektorn. I planeringen tar läraren med hur eleverna ska få visa sina kunskaper. Lärarna ger på olika sätt eleverna möjlighet att påverka planeringen, i synnerhet val av examinationsformer. En generell synpunkt från lärarna är att det kan vara svårt att få eleverna intresserade av att påverka planeringen. Flera elever har emellertid framfört att möjligheten att vara med och påverka kursens upplägg ökar motivationen för studierna.

Varje lärare har sitt eget sätt att informera om syftet med ämnet, det centrala innehållet samt kunskapskraven. Även lärarnas information om elevernas kunskapsutveckling samt hur eleverna kan påverka denna skiljer sig åt mellan lärare.

Enligt eleverna går lärarna igenom kursens centrala innehåll samt kunskapskrav i början av kursen. I samband med introduktionen av nya arbetsområden så presenterar lärarna vilka delar av det centrala innehållet som berörs samt diskuterar och förklarar formuleringar i kunskapskraven, exempelvis värdeord som nyanserat och utförligt. Eleverna anser att kursplanernas språk är alltför svårt och att det är viktigt att lärarna med egna ord förklarar och exemplifierar innebörden. Detta gör flertalet lärare.

Eleverna tycker att de generellt sett får bra återkoppling från sina lärare. De får veta hur de ligger till, vad de behöver göra för att komma vidare och hur de ska få möjlighet att återigen visa vad de lärt sig. Lärarna har olika sätt att åskådliggöra detta, exempelvis genom matriser. En del lärare ger främst skriftlig återkoppling i form av exempelvis poäng på ett prov och/eller ett betyg. Andra lärare ger både ett betyg och en skriftlig kommentar om vad eleven visat och vad som behöver utvecklas ytterligare. Vissa lärare avstår helt från att poäng- och betygssätta och använder sig enbart av skriftliga kommentarer. Man kan enligt eleverna alltid få en muntlig återkoppling om man önskar.

Skolans elever har i varje kurs möjlighet till så kallad fördjupning, då de kan välja vilka kurser de vill arbeta med. Under fördjupningstiden finns lärare på plats som kan hjälpa elever att komma vidare i sitt lärande.

Skolportalen Online har hittills utgjort basen för lärarnas skriftliga kommunikation med elever och målsmän. I Online kan varje elev se genomförda uppgifter, lärarens bedömning samt lärarens kommentarer om vad eleven behöver utveckla vidare.

Skolan har ett system med så kallade halvtidsresultat. Eleverna förklarar systemet med att "då får man veta vilket betyg man skulle fått om kursen skulle avslutats då". Halvtidsresultatet i respektive ämne förmedlas såväl skriftligt som muntligt av elevens lärare.

Varje termin genomförs utvecklingssamtal. Det är elevens så kallade coach som håller i samtalet och elevens övriga lärare lämnar underlag till coachen inför samtalet. Skolan har inget gemensamt system för hur informationen och dokumentationen inför utvecklingssamtalet ska se ut.

Engelska

Lärare i engelska beskriver hur de på olika sätt försöker skapa förståelse för kursens innehåll och kunskapskrav hos eleverna. Ett sätt är att först låta eleverna göra några övningar. Därefter presenteras det centrala innehållet och kunskapskraven för eleverna kopplat till de övningar som eleverna genomfört. På så sätt blir innebörden i kunskapskraven mer konkret för eleverna upplever aktuell lärare. Skolverkets kommentarer till kursplanerna är enligt lärarna ett bra stöd i arbetet med att själv förstå och förmedla kunskapskraven till eleverna.

Elever anser att information om kunskapskraven i engelska är tydlig. Det är positivt att lärarna inför varje arbetsområde återkommer till kunskapskraven.

Enligt eleverna får de konstruktiv återkoppling på sina prestationer. Exempelvis innehåller lärarens kommentarer på uppsatser information om vad som är bra och vad eleverna behöver utveckla ytterligare. Det är inte ovanligt att lärarna ger eleverna möjlighet att i flera steg utveckla sina kunskaper genom att låta eleverna göra en övning, därefter ge dem återkoppling och låta eleverna försöka igen.

Matematik

Enligt eleverna skiljer det sig åt mellan lärare på vilket sätt och hur ofta man presenterar kunskapskraven för eleverna. Lärarna försöker med olika exempeluppgifter och lösningar förklara skillnader i kvaliteter, exempelvis "detta är ett C därför att ...". Någon lärare brukar vänta till en bit in i kursen med att mer konkret åskådliggöra skillnader i kunskapskraven. Då får eleverna själva bedöma elevlösningar i förhållande till kunskapskraven och diskutera detta.

Det är vanligt att lärarna går igenom examinationer på tavlan där varje elev kan se vilka uppgifter man klarat och vilka man inte klarat. I samband med detta visar läraren lösningar på olika betygsnivåer, vilket enligt eleverna hjälper dem att förstå var de befinner sig. Såväl lärare som elever framhåller möjligheterna till så kallad fördjupning. Om en elev inte lyckats så bra på ett prov kan eleven få stöd av läraren genom att träna på de områden som eleven behöver och därefter möjlighet att återigen visa sina kunskaper.

En lärare använder matriser över kunskapskraven för att individuellt återkoppla resultat till elever i samband med examinationer. Samma lärare försöker att inte betygsätta resultaten på ett prov utan i stället kommentera vilka förmågor som eleven visat och vad eleven behöver utveckla ytterligare.

Enligt lärarna är många elever intresserade av att få ett "betyg" på varje examination. Lärarna tror att detta hänger ihop med matematikämnets natur, där exempelvis uppgifter på nationella prov anger hur många poäng på E-, C- respektive A-nivå som uppgiften maximalt kan ge. Det finns också lärare som framförallt ger återkoppling i form av poäng och/eller betyg.

Svenska

Även i svenskan försöker lärare åskådliggöra skillnader i kunskapskvaliteter och den utveckling som förväntas hos eleverna genom att exempelvis jämföra kursplanerna i svenska 1 och svenska 2. Även exempel från Skolverket och tidigare elevarbeten används av lärare. Vissa kunskapskrav är enligt lärarna mer abstrakta och svårare att förklara för eleverna, exempelvis att eleven kan redogöra för hur olika typer av satser, fraser och ord i svenska språket är uppbyggda och samspelar med varandra i grammatiken.

En lärare har låtit eleverna öva på att utveckla sin förmåga att utforma texter genom att eleverna först fått i uppgift att översiktligt beskriva en företeelse, exempelvis fotboll. Därefter har de fått återkoppling och jobbat vidare med sin text för att göra den mer nyanserad.

Lärarna i svenska har olika sätt att ge återkoppling till eleverna. Gemensamt är att eleverna alltid får en bedömning av vad de kan och vad de behöver utveckla vidare. En lärare ger återkoppling i form av ett betyg samt en kommentar med information om vad som behöver utvecklas. En annan lärare använder matriser. Enligt eleverna finns alltid möjligheter att därefter träna och visa att man tagit till sig av lärarens återkoppling.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna arbetar för att eleverna ska veta hur det går för dem i förhållande till kunskapskraven, vad som är nästa steg i deras kunskapsutveckling samt vad de behöver göra för att nå dit. Vissa lärare lyckas i högre utsträckning än andra tydliggöra kunskapskraven för eleverna. Genom en ökad och mer strukturerad samverkan i lärarkollegiet kan framgångsrika strategier spridas och utvecklas.

1.2 Är kunskapskraven styrande för lärarens bedömning?

Här undersöks hur läraren/skolan arbetar för att lärarens bedömning och betygssättning ska uttrycka i vad mån den enskilde eleven har uppnått de nationella kunskapskrav som finns i engelska, matematik respektive svenska och tar utgångspunkt i de ämnesspecifika kunskapskrav som finns för olika betygssteg. Här undersöks också om lärarna samverkar och sambedömer elevarbeten för att öka följsamheten till kunskapskraven och därmed likvärdigheten i bedömning och betygssättning.

Av läroplanen framgår att läraren vid betygssättningen ska utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven. I skollagen finns bestämmelser om att betyg ska sättas på varje avslutad kurs i gymnasieskolan.

Av forskning och erfarenhet framkommer att samverkan mellan lärare och att lärare sambedömer elevers arbeten förbättrar förutsättningarna för att bedömningen och betygssättningen ska bli likvärdig.

Allmänt

Lärarnas arbete med lokala pedagogiska planeringar (LPP) inför varje kurs tar sin utgångspunkt i de nationella ämnes- och kursplanerna. Lärarna har deltagit i en fortbildningsinsats kring formativ bedömning, vilket ska avspeglas i lärarnas planering. Rektorn tar del av lärarnas planering och diskuterar innehållet med respektive lärare.

Genom intervjuer med lärare och elever framkommer att lärarnas bedömning av elevernas prestationer alltid kopplas till kunskapskraven. Likaså motiverar lärarna alltid sin betygssättning genom att relatera elevens prestationer under kursens gång till kunskapskraven.

Intervjuade elever hänvisar bland annat till skolportalen Online där samtliga lärare lägger in sina bedömningar. Bedömningarna uttrycks på olika sätt men kopplas alltid till kunskapskraven enligt eleverna. Flertalet lärare använder sig av någon form av matris.

Inom utbildningskoncernen genomförs så kallade Jensenprov som en förberedelse inför de nationella proven och som ett underlag för lärarnas bedömning. Jensenproven liknar de nationella proven till form och innehåll.

Inför de nationella proven upprättar berörda lärare en plan för genomförande och efterarbete. Enligt rektorn redovisas planen för skolledningen och rektorns krav är att lärarna ska samrätta ett stickprov av prov samt alltid sambedöma de prov där lärarna är tveksamma till vilket betyg provet ska ha.

Lärares samverkan och sambedömning i övrigt uppmuntras av rektorn men sker framförallt på lärares eget initiativ. Sambedömning av elevers prestationer sker enligt lärarna när de ser ett behov av detta. När en lärare känner sig osäker på en elevs prestation rådfrågas alltid en kollega. Enligt lärarna är det framförallt bristen på tid som försvårar möjligheten för lärarna att tillsammans bedöma elevlösningar.

I frånvaro av sambedömning försöker vissa lärare hitta andra sätt att kvalitetssäkra sina bedömningar, exempelvis genom att avidentifiera elevarbeten innan arbetet bedöms.

Engelska

Genom intervjuer med lärare och elever framkommer att kunskapskraven är styrande för lärarnas bedömning och betygsättning.

Exempelvis använder en lärare en matris över kursens kunskapskrav och kommer att åskådliggöra varje elevs kunskapsutveckling med hjälp av olika färger. Denne lärare framhåller att matriser känns som ett bra och konkret verktyg som man delar med eleverna. Intervjuade elever uttrycker sig positivt om matrisen.

Lärarna i engelska har inför planeringen av kurser i ämnet suttit tillsammans och försökt skapa en gemensam förståelse för kunskapskraven. Två av lärarna har ett mer utvecklat samarbete kring undervisningen. Som exempel använder de varandras uppgifter. Vid bedömning och betygsättning hjälps de ofta åt, exempelvis genom att bedöma samma elevlösning och jämföra. I de fall då någon elev varit missnöjd med en av lärarnas bedömning har eleven kunnat få sin examination bedömd av den andre läraren.

De nationella proven rättas av ordinarie lärare. Lärarna i engelska bedömer tillsammans ett urval av proven, främst skriftliga delar.

Elever känner till att lärare i engelska samarbetar och sambedömer och framhåller att detta är positivt eftersom lärarna då kan undvika att bedöma elevens personlighet.

Matematik

Även i ämnet matematik använder lärare matriser med centralt innehåll och kunskapskrav vid bedömning och betygsättning. En lärare beskriver att han använder matrisen "för att visa att det inte är något hokus pokus utan att det faktiskt är detta som bedöms".

Enligt intervjuade elever tar lärarnas bedömning och betygsättning sin utgångspunkt i kunskapskraven. Exempelvis återkopplar lärare resultatet på ett prov genom ett betyg, en kommentar om vad man behöver utveckla samt genom att visa i en matris hur man ligger till.

Lärarna i matematik har inte formaliserat något samarbete kring undervisningen. Dock genomförs vissa kvalitetssäkrande insatser, bl.a. tar de del av och ger synpunkter på varandras prov och poängsättning. De frågar ofta varandra till råds och konsulterar alltid en kollega då de är osäkra om en bedömning.

Nationella prov i matematik bedöms av undervisade lärare. Lärarna sambedömer några stickprov och hjälps åt med bedömningen i de fall det är svårt att avgöra vilken poäng en lösning ska ha. Enligt lärare är anledningen till att de inte sambedömer i större utsträckning att tiden mellan genomförande av de nationella proven och kurslut är mycket kort.

Svenska

Intervjuade elever beskriver att lärarna alltid ger en återkoppling utifrån kunskapskraven. Oftast får de en bedömning i form av ett betyg och alltid en kommentar: "Det var bra, men för ett högre betyg behöver du utveckla det här". Någon lärare använder sig av matriser. I samband med att elever och lärare diskuterar elevens betyg, motiverar alltid läraren betyget utifrån kunskapskraven.

Lärarna i svenska har tillsammans gått igenom ämnesplanen och kursplanerna. Oftast undervisar de i olika kurser i svenska och använder därför inte samma uppgifter.

Nationella prov i svenska bedöms av undervisande lärare. Sambedomning tillämpas främst genom stickprov samt vid osäkra fall och de fall då resultatet kan få stor betydelse för kursbetyget. En av lärarna har som personligt mål innevarande läsår att kvalitetssäkra bedömningen av de nationella proven i kursen svenska 3. Läraren är ensam om att innevarande läsår undervisa i denna kurs på skolan. Läraren planerar att avidentifiera elevlösningar och eventuellt byta elevlösningar med någon kollega inom koncernen som också genomfört proven.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att kunskapskraven är styrande för lärarnas bedömning. På skolnivå genomförs insatser för att främja likvärdigheten i lärarnas bedömning och betygssättning. Lärarna tar även egna initiativ för att öka likvärdigheten. Förutsättningarna för lärarnas samverkan och sambedomning behöver emellertid utvecklas, se vidare avsnitt 2.1.

1.3 Nyttjar läraren vid betygssättningen all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kunskapskraven och gör en allsidig bedömning av dessa kunskaper?

Här undersöks om läraren vid bedömning och betygssättning nyttjar all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kunskapskraven. Bland annat om lärarna använder sig av ändamålsenliga bedömningsformer som ger eleverna goda möjligheter att visa sina kunskaper på olika sätt. Här undersöks också hur nationella prov används för att bedöma elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven och som stöd för betygssättningen.

Av gymnasieförordningen framgår att nationella prov ska användas som stöd för betygssättningen i gymnasieskolan.

För att öka den tillgängliga informationen om elevers kunskaper i förhållande till kunskapskraven kan bedömningstillfällen vara av olika slag, till exempel praktiska arbets-situationer, klassrumsdiskussioner, rollspel, laborationer och prov. Varierade bedömningsformer är ett sätt att minska felkällors påverkan på bedömningar.

Allmänt

Eleverna beskriver att de får möjligheter att visa sina kunskaper på många olika sätt, exempelvis genom skriftliga prov och läxförhör samt muntliga genomgångar och redovisningar. Flertalet lärare vill också att eleverna ska vara med och bestämma vilka examinationsformer som används.

Lärarna framför samstämmigt att de nationella proven är ett bedömningstillfälle och ett betygsunderlag bland andra i aktuell kurs. De nationella proven är också ett bra hjälpmedel för att kvalitetssäkra undervisningen och bedömningen enligt lärarna.

Inför de nationella proven ges eleverna möjligheter att öva. Ett av syftena med de så kallade Jensenproven är att förbereda eleverna för de nationella proven. Det råder delade meningar bland eleverna om de nationella provens roll för betygssättningen. En vanlig åsikt bland elever är att proven väger lite tyngre än andra examinationer på grund av att proven täcker mycket av det man gått igenom under kursen.

Många elever framför emellertid att resultatet på provet inte kan sänka ett betyg utan endast bidra till ett högre betyg. Anledningen till detta är, enligt eleverna, att de både innan och efter de nationella proven har möjligheter att visa de förmågor som bedöms genom de nationella proven. Lärarna är medvetna om att denna föreställning förekommer hos elever och framhåller att de försöker vara tydliga med att förklara de nationella provens roll som ett, om än viktigt, bedömningsunderlag bland andra.

Engelska

I ämnet engelska använder lärarna en stor variation av examinationsformer. En av lärarna har valt att inte använda prov och arbetar framförallt med inlämningsuppgifter, grupparbeten och muntliga redovisningar. Eleverna upplever att muntliga prestationer på lektioner och vid examinationer är ett viktigt bedömningsunderlag i ämnet.

Lärarna beskriver att de låter eleverna göra olika uppgifter som inte bedöms utan enbart har till syfte att främja elevernas lärande. Såväl lärare som elever uppger att det är vanligt att bedömningstillfällen som prövar samma kunskaper återkommer, vilket ger eleverna möjligheter att visa sina kunskaper och kunskapsutveckling under hela kursen.

Enligt lärarna är de nationella proven ett bra stöd för att kvalitetssäkra den egna bedömningen och betygssättningen.

Matematik

Lärarna i matematik har olika strategier avseende variationen i examinationsformer. En av lärarna har inte så många prov utan använder täta avstämningar, i form av läxförhör, grupp- och individuella lektionsuppgifter, för att pröva elevernas kunskaper samt att försäkra sig om att kunskaperna är befästa. Läraren utnyttjar den så kallade "peda-

gogiska promenaden" till att ge eleverna matematikuppgifter som de senare redovisar muntligt.

En annan lärare, som framförallt använt prov som bedömningsunderlag, kommer detta läsår att anamma sin kollegas strategi med tätare avstämningar av elevernas kunskaper. Anledningen till detta är bland annat det resultat som lärarens elever fick på det nationella provet föregående läsår.

Lärarnas olika strategier vad gäller examinationsformer beskrivs också av elever. En del elever tycker att det är positivt med täta avstämningstillfällen i form av läxförhör och mindre uppgifter som redovisas i helklass på tavlan. Det finns emellertid elever som föredrar att få visa sina kunskaper genom ett mer omfattande prov som spänner över en större del av kursen.

De nationella proven är enligt lärarna till stor hjälp vid tolkningen av kunskapskraven. Lärarna framhåller provens betydelse för den egna undervisningen. Utifrån resultatet på det nationella provet kommer en lärare att förändra sina egna examinationer så att de innehåller fler läsuppgifter.

Svenska

I ämnet svenska är variationen i bedömningstillfällen stor och eleverna anser att de alltid får flera chanser att visa sina förmågor under kursens gång. Eleverna upplever att lärarna vill öka motivationen hos dem genom att variera examinationsformerna.

Lärarna framhåller att de vid bedömning och betygsättning även försöker beakta sådana kunskaper som eleverna har tillägnat sig på annat sätt än genom undervisningen.

De nationella proven är enligt lärarna "normerande" genom att de visar vilka förmågor som förväntas av eleverna och används som ett bedömningsunderlag bland andra. Resultaten på de nationella proven ger också lärarna en återkoppling på den egna undervisningen. Som exempel nämner en lärare att han nu ger eleverna fler möjligheter att utveckla sin läsförståelse.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna vid betygssättningen tar hänsyn till all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kunskapskraven och gör en allsidig bedömning av dessa kunskaper. Det är positivt att lärare tar tillvara resultaten på nationella prov för att utveckla sin undervisning och sitt sätt att bedöma.

1.4 Hur arbetar läraren för att eleverna ska känna förtroende för bedömning och betygssättning?

Här undersöks hur lärarna arbetar för att eleverna ska känna förtroende för bedömning och betygssättning. Detta kan bland annat ske genom att låta varje elev få tillfälle att utveckla förmågan att bedöma egna och andras resultat. Här undersöks också hur lärarna kan förklara för eleverna syftet med de aktiviteter som sker, vilka kunskaper eleverna ska ges möjlighet att utveckla samt på vilket sätt de ska få visa sina kunskaper.

Enligt läroplanen är skolans mål att varje elev kan bedöma sina studieresultat och utvecklingsbehov i förhållande till kraven för utbildningen. Skollagen anger att barn och elever ska ges inflytande och kunna påverka utbildningen. Enligt Skolverkets allmänna råd bör lärare se till att eleverna förstår syftet med undervisningen och vilka kunskaper eleverna ska ges möjlighet att utveckla samt hur de ska få visa sina kunskaper. Vidare anges att lärarna ska använda sig av effektiva rutiner och former för dokumentation som väl återspeglar elevernas kunskaper och ger grund för kommunikation av bedömning med elever samt inte innehåller integritetskänsliga uppgifter.

Forskning och erfarenhet visar att elevernas förståelse och acceptans av bedömning ökar om lärarna arbetar med kamratbedömning. Om lärarna använder strukturerade metoder för att försäkra sig om att eleverna uppfattar undervisningens syfte och de uppgifter som ska genomföras ökar elevernas möjligheter att tillägna sig kunskap.

Allmänt

Av intervjuer med lärare och elever framkommer att lärarna på olika sätt försöker se till att eleverna förstår vilka förmågor de ska ges möjlighet att utveckla och hur olika inslag i undervisningen ska ge dem denna möjlighet.

Lärarna ger exempel på hur eleverna ges tillfällen att utveckla förmågan att bedöma sina egna och andras resultat. Det senare, så kallad kamratbedömning, har inte alltid uppskattats av eleverna eftersom det upplevs som svårt att bedöma en kamrats prestationer.

I samtliga elevintervjuer framkommer att eleverna känner förtroende för lärarnas bedömning och betygssättning. Anledningen till detta är att de förstår vad som förväntas av dem, att de kontinuerligt får visa sina kunskaper och får återkoppling på sina prestationer. De upplever att de i god tid innan kursen avslutas får veta hur de ligger till betygmässigt och får ytterligare möjlighet att visa sina kunskaper innan läraren sätter betyget. Lärarna kan enligt eleverna alltid motivera varför eleven får ett visst betyg.

Engelska

Eleverna beskriver hur de får bedöma sina egna prestationer genom att först bedöma exempel från Skolverket, därefter applicera samma principer på sin egen text. Genom

processkrivning, då elever skriver en text, får återkoppling och därefter utvecklar texten, tränas också elevens egen bedömarförmåga.

Lärarna ger flera exempel på hur eleverna har fått ge varandra återkoppling i samband med muntliga övningar, exempelvis föredrag. Eleverna har bland annat fått tillfälle att framföra sitt föredrag vid flera tillfällen och fått återkoppling av lärare och kamrater mellan tillfällena.

Enligt eleverna motiverar alltid lärarna sina bedömningar och sin betygsättning i relation till kunskapskraven. Detta leder till att eleverna känner förtroende för lärarnas bedömningar och betygsättning. Att lärarna i engelska samverkar och sambedömer är också förtroendeingivande.

Matematik

Lärarna beskriver hur de under kursen använder olika uppgifter som tränar eleverna i själv- och kamratbedömning. En av lärarna låter eleverna rätta varandras prov. En annan lärare har övergått från kamratbedömning till att använda mer opersonliga elevexempel, bl.a. från Skolverket, vilket fungerat bättre. Enligt eleverna ger dessa övningar dem en insikt i vad svårt det är att bedöma.

Eleverna anser att lärarnas betygsättning överensstämmer med de förväntningar de själva har utifrån vad de presterat under kursen i förhållande till kunskapskraven. Där för har de förtroende för lärarnas bedömningar och betygsättning.

Svenska

Enligt elever och lärare får eleverna träna på att bedöma sina egna prestationer. Framförallt sker detta vid skriftliga arbeten. En av lärarna har en checklista som eleverna utgår från i sitt skrivande. En annan lärare går tillsammans med eleverna igenom exempeltexter som visade förmågor på olika nivåer. Därefter får eleverna själva skriva texter på motsvarande nivåer. Kamratbedömning förekommer bl.a. genom att eleverna får byta och ge respons på varandras uppgifter.

Eleverna framhåller att de har förtroende för lärarnas bedömningar och betygsättning eftersom de får visa sina förmågor på många olika sätt och vid flera tillfällen. Lärarnas bedömningar, som oftast består i skriftliga kommentarer, utgår från kunskapskraven.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna arbetar för att eleverna ska känna förtroende för deras bedömning och betygsättning. Eleverna har också förtroende för lärarnas bedömning och betygsättning.

2 Skapar rektorn förutsättningar för kunskapsbedömning och betygssättning enligt styrdokumentet?

2.1 Hur ger rektorn stöd till enskilda lärare och stödjer lärares samarbete om bedömning och betygssättning?

Här undersöks hur rektorn arbetar för att stödja lärarna i deras arbete med att bedöma elevernas kunskaper samt hur rektorn tar ansvar för att betyg sätts enligt bestämmelserna.

Enligt läroplanen har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får relevant kompetensutveckling. Skolverkets allmänna råd anger att lärare tillsammans regelbundet bör analysera och diskutera hur olika elevprestationer bedöms i förhållande till kunskapskraven. Rektorn bör skapa förutsättningar för lärarnas arbete med likvärdig bedömning och betygssättning. Vidare bör rektorn skapa förutsättningar för och stödja lärarna i arbetet med att utveckla effektiva former och rutiner för dokumentation och samordna formerna för dokumentation och information inför utvecklingssamtalet.

Enligt rektorn och lärarna ger rektorn inför starten av det nya läsåret varje lärare i uppdrag att utforma en lokal pedagogisk planering för varje kurs som läraren undervisar i. Av planeringen skall bland annat framgå hur läraren avser att följa och bedöma elevernas kunskapsutveckling. I samband med höstterminens start har rektorn haft individuella samtal med varje lärare om planeringen och gett återkoppling på innehållet. Dessa samtal har ibland lett till att lärare kompletterat och utvecklat sina planeringar.

Rektorn och lärarna beskriver att rektorn gör regelbundna lektionsbesök och ger återkoppling på lektionens innehåll till respektive lärare. Rektorn granskar också genom stickprov de uppgifter och bedömningar samt tillhörande återkoppling som lärarna ger till elever i skolportalen Online.

Rektorn uppger att han vid signaler från elever gör riktade insatser för att följa aktuell lärares undervisning. Diskussioner om lärarnas undervisning inklusive bedömningspraxis och betygssättning sker också individuellt i samband med medarbetar- och lönesamtal.

Enligt lärare råder ett öppet klimat på skolan och man drar sig aldrig för att lyfta bedömningsfrågor med kollegor och skolläda. Mer strukturerade diskussioner förs också i ämneslag för att öka samsynen. Exempelvis har lärarna i svenska tillsammans diskuterat värdeorden i kunskapskraven och försökt skapa en gemensam förståelse för innebörden i begreppen. Lärarna utbyter kontinuerligt erfarenheter med varandra och tycker att de har stort stöd av varandra. Skolans lärare har också deltagit i en koncern-gemensam fortbildning kring formativ bedömning, benämnd bedömning för lärande (BFL). Individuell kompetensutveckling inom området förekommer också.

Bedömning och betygsättning står också på agendan vid konferensträffar, då lärare i samma ämnen från koncernens olika gymnasieskolor har möjlighet att tillsammans diskutera dessa frågor. Som exempel beskriver en lärare ett tillfälle då lärare i engelska hade förberett sig med exempeltexter och man diskuterade lösningar i förhållande till förmågor som uttrycks i kunskapskraven tills man enades om en gemensam tolkning.

Enligt rektorn finns tid avsatt för sambedömning i samband med rättning av de nationella proven. Tiden utnyttjas av lärarna till sambedömning men flera lärare framför att proven behöver rättas snabbt vilket försvårar ett gemensamt arbete med bedömning av proven.

Rektorn lyfter som ett gott exempel det samarbete kring undervisning inklusive bedömning som sker i ämnet engelska. Rektorn vill utveckla och formalisera det kollegiala samarbetet mer så att det sker i samtliga ämnen. Intervjuade lärare ser också ett behov av bättre förutsättningar för samverkan och sambedömning.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att rektorn ger stöd till enskilda lärare och stödjer lärares samarbete om bedömning och betygsättning. I samband med att lärarna träffar kollegor på andra skolor inom koncernen och i samband med rättningen av de nationella proven samarbetar lärarna i bedömningsfrågor. För övrigt sker samverkan och sambedömning framförallt vid behov och i varierande grad utifrån individuella initiativ från lärarna.

Det framkommer i denna kvalitetsgranskning att en del av skolans lärare är skickligare än andra på att formativt bedöma elevernas kunskaper. För att lärarna ska kunna lära av varandra samt tillsammans utveckla förmågan att bedöma och betygssätta behöver rektorn se över och utveckla förutsättningarna för detta arbete.

2.2 Hur arbetar skolan i sitt kvalitetsarbete med frågor rörande bedömning och betygssättning?

Här undersöks hur rektor tar ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till nationella mål och om lärarna systematiskt och kontinuerligt utvärderar i vilken mån de bedömnings- och dokumentationsformer som används är ändamålsenliga.

Enligt skollagen ska kvalitetsarbete på enhetsnivå genomföras under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Rektorn har enligt läroplanen som pedagogisk ledare för skolan ansvar för skolans resultat. Enligt Skolverkets allmänna råd bör rektorn tillsammans med lärarna systematiskt och kontinuerligt följa upp och utvärdera de rutiner och former för dokumentation som används så att de är effektiva och ändamålsenliga för ett systematiskt kvalitetsarbete. Rektorn bör skapa rutiner för hur kvalitetsarbetet ska bedrivas på enheten.

Det systematiska kvalitetsarbetet på skolnivå styrs bland annat utifrån läsårsplaneringen i arbetsplanen. Skolan formulerar för varje år ett antal mål, bland annat vad gäller måluppfyllelsen i olika ämnen. Exempelvis är ett av målen för innevarande läsår att måluppfyllelsen i ämnena matematik och svenska ska öka. Vid läsårets slut utvärderas måluppfyllelsen och lärarna tar tillsammans del av resultaten i de olika kurserna samt på de nationella proven.

Varje kurs utvärderas genom en enkät till eleverna. Lärarna tar del av resultatet för sina respektive kurser. Tanken är att varje lärare ska diskutera enkätresultaten med sina elever i syfte att kunna förbättra undervisningen. Enligt eleverna gör flertalet lärare detta. Eleverna har också märkt att lärarna försöker utveckla sin undervisning inklusive bedömningspraxis, utifrån de synpunkter som kommer fram i enkäterna.

Enligt rektorn utvärderar lärarna bedömnings- och dokumentationsformer i samband med att Jensenskolor i regionen träffas under läsåret. Lärarna gör också en analys av hur de arbetat med kunskapskraven samt hur den formativa bedömningen fungerat vid den så kallade läsårsanalysen i slutet av läsåret. Som nämnts under punkt 2.1 följer rektorn också genom stickprov hur lärarna bedömer och återkopplar till elever.

Lärare ger också exempel på hur de kontinuerligt följer upp att eleverna förstår kunskapskraven samt lärarens bedömningar och återkoppling. Det finns också lärare som tillsammans eller enskilt försöker följa upp att bedömningen och betygsättningen är korrekt. Som exempel kan nämnas hur en lärare som hade samma kurs i engelska på flera program, gjorde en jämförelse och analys av skillnader i resultat mellan program och mellan flickor och pojkar.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att det i Jensen gymnasium Helsingborg finns rutiner för att på skolnivå följa upp resultat i olika ämnen. Rektorn följer upp varje lärares sätt att bedöma och dokumentera elevers kunskapsutveckling och ger vid behov återkoppling. Lärarna arbetar också gemensamt och individuellt med att följa upp och utveckla bedömningen och dokumentationen av elevers kunskapsutveckling.

För att ytterligare stödja en likvärdig bedömning och betygsättning behöver rektorn försäkra sig om att samtliga lärare diskuterar resultatet av kursutvärderingarna med sina elever och tar till vara resultaten för att utveckla sina bedömnings- och dokumentationsformer. Ett annat verktyg för stödja en likvärdig bedömning och betygsättning är att rektorn och lärarna tillsammans analyserar elevernas betyg och hur dessa förhåller sig till resultaten på de nationella proven.

Syfte och frågeställningar

Skollagen anger allmänna bestämmelser om betygssättning. I skolförordningens 6 kapitel och i gymnasieförordningens 8 kapitel finns bestämmelser om betygssättningen i grund- respektive gymnasieskola. Rektor har ansvar för att betygssättning sker enligt skollagen och andra författningar. Skolverket förordar att lärare kontinuerligt analyse-

rar de kunskaper som elever visar utifrån vad som behandlats i undervisningen. Lärarna bör också använda sig av ändamålsenliga bedömningsformer som ger eleverna goda möjligheter att visa sina kunskaper på olika sätt. Skolinspektionen framhåller i en forskningsöversikt den formativa bedömningen samt kollegiala samtal om mål, värderingar och bedömningar av resultat som framgångsfaktorer. Olika gransknings- och tillsynsrapporter samt utvärderings- och forskningsrapporter visar att det är oklart på vilka grunder bedömningar görs och betyg sätts.

Denna kvalitetsgranskning syftar till att bedöma likvärdighet och kvalitet i betygssättningen i ett antal grund- och gymnasieskolor. Granskningen fokuserar på betygens avspeglning av elevernas kunskap och hur skolorna använder de nationella proven för att styra sin betygssättning mot ökad likvärdighet inom ämnena engelska, matematik och svenska.

De centrala frågeställningarna är:

- Beslutar lärare om betyg med utgångspunkt i de krav som anges i styrdokumentet?
- Skapar rektor förutsättningar för kunskapsbedömning och betygssättning enligt styrdokumentet?

Metod och material

Projektet har i huvudsak använt dokumentstudier och intervjuer för att få underlag för att besvara projektets frågeställningar. Dokumentstudier har gjorts av offentlig statistik avseende de ingående skolornas resultat i form av betyg och resultat på nationella prov. Även dokument från de representerade skolorna har studerats, bland annat en av rektor upprättad verksamhetsredogörelse. Andra dokument från skolorna som har studerats är exempel på underlag vid olika bedömningstillfällen och dokumentation om elevers kunskapsutveckling.

Vid varje skolbesök har intervjuer genomförts med elever i årskurs 9 alternativt elever i gymnasieskolan (både individuellt och i grupp), lärare (både individuellt och i grupp) samt rektorn. Besöken har avslutats med en återkoppling till rektor och lärare kring inspektörernas preliminära bedömningar.

Vid Jensen gymnasium Helsingborg intervjuades, förutom skolans rektor, 18 elever och 6 lärare.

Skolinspektionens omrättning av nationella prov

År 2013 har Skolinspektionen omrättat 31 800 elevlösningar av nationella prov på delprovnivå från 461 skolor. Ett slumpmässigt urval av elevlösningar gjordes vid omgång 4 bland de obligatoriska proven i grundskolan och gymnasieskolan. Proven omfattar ämnena svenska/svenska som andraspråk för årskurs 6 och ämnena engelska, matema-

tik, svenska/svenska som andraspråk och de naturorienterande ämnena biologi, fysik och kemi i årskurs 9. I gymnasieskolan omfattar urvalet kursproven i engelska 5, matematik 1a, 1b och 1c och svenska 1/svenska som andraspråk 1. Urvalet genomfördes på ett sådant sätt att erhållna resultat skulle vara representativa dels på nationell nivå per ämne och årskurs, dels på skolnivå för de utvalda skolorna ämnena engelska, matematik och svenska/svenska som andraspråk i årskurs 9 i grundskolan och gymnasieskolan.

490 skolor kontaktades och ombads skicka in kopior av rättade elevlösningar till Skolinspektionen. Den ursprungliga rättningen och annan information som kunde leda till identifiering av enskilda elever togs bort. Drygt 140 ämnesutbildade och erfarna lärare kontrakterades för att rätta om proven. Resultat från omrättningen jämfördes med skolans ursprungliga rättning.